

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΙΣ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2021

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	4
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	6
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ.....	13
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	13
Β' Μέρος.....	15
Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	15
Β2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	17

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΙΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή ως γνωστικό αντικείμενο που εντάσσεται στο Δημοτικό Σχολείο συνεισφέρει στην ανάπτυξη γνώσεων, στάσεων, αξιών και δεξιοτήτων στους μαθητές και στις μαθήτριες προκειμένου να ενεργούν ως υπεύθυνοι δημοκρατικοί πολίτες που θα συμμετέχουν πλήρως στον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο, κατανοώντας τις κοινωνικές και πολιτικές έννοιες και δομές, καθώς και τις παγκόσμιες εξελίξεις και τη βιωσιμότητα.

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή αποτελεί μια βιωματική διαδικασία κατανόησης του εαυτού ως μέλους διαφόρων κοινωνικών ομάδων και των ρόλων που απορρέουν από αυτές, με στόχο τη διαμόρφωση και την καλλιέργεια όλων εκείνων των δεξιοτήτων που χαρακτηρίζουν έναν ενεργό δημοκρατικό πολίτη. Ως μορφωτικό αγαθό αποσκοπεί στην εμπλοκή των μαθητών και των μαθητριών σε διαδικασίες μέσω των οποίων θα αποκτήσουν γνώση των αρχών, των κανόνων και των θεσμών λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, θα καλλιεργήσουν στάσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να γίνουν υπεύθυνοι, ενεργοί, δημοκρατικοί πολίτες, άνθρωποι με κριτική ικανότητα και δημιουργική δράση. Το μάθημα επιδιώκει την ενεργή, συμμετοχική συμπεριφορά με ατομική ευθύνη και κριτικό πνεύμα σε θέματα κοινωνικής συνοχής, ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας, αλληλεγγύης, ελευθερίας, ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, αποδοχής της ετερότητας και σεβασμού στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Γενικός σκοπός του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής είναι η ανάπτυξη αξιών, γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων στους/στις μαθητές/-τριες, έτσι ώστε να γίνουν ενεργοί δημοκρατικοί πολίτες με κριτική ικανότητα και συμμετοχική δράση. Πολίτες που συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια δημοκρατική κουλτούρα εμπιστοσύνης και συνεργασίας, δεσμεύονται έναντι του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιλύουν ειρηνικά τις συγκρούσεις, αναγνωρίζουν και σέβονται τη διαφορετικότητα, εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους και αποδέχονται τις αποφάσεις που λαμβάνονται από πλειοψηφίες, συμμετέχουν σε δημοκρατικές διαδικασίες μέσα σε πολιτισμικά ποικιλόμορφες κοινωνίες.

Βασικό σκοπό του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Δημοτικού Σχολείου αποτελεί η ενδυνάμωση της δημοκρατικής ταυτότητας των μαθητών και των μαθητριών και η ανάπτυξη της δημοκρατικής συνείδησης και δράσης τους σε μια μετανεωτερική κοινωνία, που με δεξιότητες σχετικές με την κριτική σκέψη, τη δημιουργική φαντασία, τη λογική ανάλυση και τη συναισθηματική επίγνωση, να έχουν τη δυνατότητα, κατανοώντας και ερμηνεύοντας τα γεγονότα της κοινωνικής πραγματικότητας πραγματολογικά, επιστημονικά, αλλά και ιδεολογικά, να συμμετέχουν ως ενεργοί πολίτες στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Πιο συγκεκριμένα με το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να συνειδητοποιήσουν ότι:

- όλοι μας είμαστε μέλη διαφόρων ομάδων, στις οποίες αναλαμβάνουμε συγκεκριμένους και διακριτούς ρόλους,
- ο άνθρωπος είναι φύσει κοινωνικό ον, που συγκροτείται μέσα από τη συμμετοχή του σε διαφορετικής «βαρύτητας» κοινωνικές ομάδες,
- οι ομάδες νοηματοδοτούν την ταυτότητα και παρέχουν συλλογικούς πόρους στα μέλη τους,
- η συμμετοχή σε ομάδες συντελεί στη διαμόρφωση προσωπικού «κεφαλαίου», το οποίο το άτομο χρησιμοποιεί για να αποκτήσει μία θέση, ατομικά και συλλογικά, στις κοινωνικές δομές,
- οι ρόλοι που το άτομο επιτελεί εντός κάθε ομάδας συχνά δεν εναρμονίζονται μεταξύ τους, αλλά δυνητικά δημιουργούν εντάσεις που το άτομο καλείται να διαπραγματευθεί,
- οι αλλαγές στο φυσικό, τεχνολογικό και κοινωνικό συγκείμενο διαμορφώνουν νέες δυναμικές αλληλεπιδράσεις, που το άτομο καλείται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά,
- η κοινωνική και πολιτική εμπλοκή και δέσμευση σημαίνει διαμόρφωση πολιτικών στάσεων και αξιών καθιστώντας το άτομο ικανό και υπεύθυνο, ώστε να μπορεί να συμμετέχει ως ενήλικας στη λήψη των αποφάσεων.

Οι ειδικότεροι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Ε' Δημοτικού είναι:

- η διαμόρφωση ενός μαθησιακού πλαισίου που θα ευνοεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και των δεξιοτήτων της διερευνητικότητας, της συνεργατικότητας και της συμμετοχικότητας,
- η ενίσχυση της κοινωνικής ταυτότητας και η διερεύνηση θεμάτων που αφορούν τους ρόλους, τις σχέσεις και τις δράσεις των μαθητών και των μαθητριών σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια, από το εγγύτερο σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πλαίσιο,
- η αποδοχή της διαφορετικότητας και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής,
- η ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα συντελούν στην καλλιέργεια μιας συμμετοχικής κουλτούρας εμπιστοσύνης, καθώς και στην επίλυση των προβλημάτων και στη λήψη αποφάσεων,
- η ανάπτυξη της συναισθηματικής επίγνωσης, της επικοινωνιακής προσέγγισης και της μετασχηματιστικής λογικής,
- η ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων που σχετίζονται με τον αναστοχασμό των μαθησιακών και κοινωνικών διαδικασιών.

Οι ειδικότεροι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ΣΤ' Δημοτικού είναι:

- η κατανόηση της σημασίας του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας,
- η προάσπιση της δημοκρατίας, η καλλιέργεια της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αποδοχής στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου, της τοπικής αλλά και της ευρύτερης κοινότητας,
- η αποδοχή και ο σεβασμός της διαφορετικότητας και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής,
- η συμμετοχή και η δημιουργική αλληλεπίδραση των μαθητών και των μαθητριών σε ένα πλαίσιο που διευκολύνει την κατάθεση εμπειριών, γνώσεων, προοπτικών και ερμηνειών

- το οποίο μπορεί να συνυπάρξει, σε μια σχέση θετικής-γόνιμης έντασης, με το διαφορετικό,
- η ανάπτυξη ειρηνικών συμπεριφορών και διαχείρισης συγκρούσεων με ειρηνικό τρόπο,
 - η κριτική ανάλυση των βαθύτερων αιτιών των συγκρούσεων και η διαμόρφωση ειρηνικής κουλτούρας,
 - η ανάπτυξη της δεξιότητας της διαλλακτικότητας, της ενσυναίσθησης και της φροντίδας,
 - η ανάλυση των αξιών της δημοκρατίας, του δικαίου και της ισότητας ως παραγόντων που καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, τη σχέση του ατόμου με τον εαυτό του και με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον,
 - η κατανόηση των αρχών και των θεσμών του κράτους και η συμμετοχή σε αποφάσεις που αφορούν την τοπική και την ευρύτερη, εθνική, κοινότητα,
 - η αίσθηση ότι ο κοινωνικός εαυτός συνδιαμορφώνεται από ηγεμονεύοντες λόγους περί κανονικότητας,
 - η συνειδητοποίηση του πολυδιάστατου χαρακτήρα των ζητημάτων της αειφόρου ανάπτυξης και της ατομικής και συλλογικής ευθύνης για την επίτευξή της,
 - η ενεργητική και υπεύθυνη συμμετοχή σε ψηφιακές κοινότητες τοπικές, εθνικές και παγκόσμιες.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Οι Θεματικές Ενότητες του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή της Ε' και της ΣΤ' τάξης Δημοτικού αναπτύσσονται γύρω από τρεις άξονες/Θεματικά Πεδία: α) Η ζωή στο σπίτι μου, β) Η ζωή στο σχολείο μου και γ) Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο.

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
Α' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ	
<p>1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη σημαντικότητα της οικογένειας και τον ρόλο τους μέσα σε αυτήν. • Να συζητούν για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα στην οικογένεια και ευρύτερα (π.χ. προσδιορίζουν τα βασικά δικαιώματά τους, ευαισθητοποιούνται σε θέματα παραβιάσεών τους και συζητούν δράσεις υπεράσπισής τους). • Να διαχωρίζουν τα «θέλω» από τις ανάγκες τους. • Να περιγράφουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων στην οικογένεια. • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τα άλλα μέλη της οικογένειάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής 	<p>1. Η ελληνική οικογένεια.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την έννοια της οικογένειας ως την πρωταρχική κοινωνική ομάδα συμμετοχής του ατόμου. • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας (πυρηνική, διευρυμένη, μονογονεϊκή, χωρίς παιδιά κ.λπ.). • Να προσδιορίσουν και να καταγράψουν τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου. • Να αναγνωρίσουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες (ως προς τη σύνθεση, τη γλώσσα, την

<p>ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αισθάνονται επαρκείς για τον εαυτό τους (αυτοαντίληψη, αυτοεκτίμηση, ιδιωτικότητα, συναίσθημα ασφάλειας, φροντίδας). • Να αναγνωρίζουν τις ποικίλες μορφές οικογενειακής οργάνωσης και να στοχάζονται για αυτές. <p>2. Οικογενειακές σχέσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν τρόπους συζήτησης, διαπραγμάτευσης και επίλυσης ζητημάτων που αφορούν τα μέλη της οικογένειας (π.χ. συγκρούσεων). • Να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργίας ενός συνεργατικού και συμμετοχικού κλίματος. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης, ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης. • Να επικοινωνούν με την οικογένειά τους για θέματα διαφορετικότητας. <p>3. Οικογενειακές δράσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργής συμμετοχής στην οικογενειακή ζωή. • Να περιγράψουν οικογενειακές ασχολίες. • Να προσδιορίζουν οικογενειακές δραστηριότητες εκτός σπιτιού. • Να αναπτύξουν δράσεις κοινωνικής συμμετοχής ως μέλη της οικογένειας. • Να συζητούν ζητήματα ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος και διαφορετικότητας. <p>4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τρόπους επικοινωνίας με τους συμμαθητές τους. • Να αναφέρουν τρόπους βοήθειας από τους γονείς. • Να αναπτύξουν στρατηγικές οργάνωσης του χρόνου και της μελέτης. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοαποτελεσματικότητας και αυτοκατεύθυνσης στη σχολική εργασία. 	<p>εθνότητα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών) και να σέβονται αυτή την πολυμορφία στον βαθμό που δεν βασίζεται σε αυταρχικά και καταπιεστικά πρότυπα – σε πρότυπα που δεν σέβονται τα ατομικά δικαιώματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή μιας οικογένειας κατανοώντας τη δυναμική πορεία εξέλιξης και τις συνεχείς θετικές και αρνητικές αλλαγές που τη χαρακτηρίζουν. <p>2. Οι οικογενειακές σχέσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειά τους. • Να αναγνωρίσουν την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας. • Να εξετάσουν τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια. • Να αντιληφθούν τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων. • Να αναγνωρίσουν παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου. • Να εντοπίσουν τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές. <p>3. Ο ελεύθερος χρόνος μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της ισόρροπης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας. • Να ερμηνεύουν τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμα των παιδιών. • Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία.
--	---

Β' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΥ	
<p>1. Η δομή του σχολείου.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη δομή του σχολείου, τις κοινωνικές θέσεις και τους ρόλους που απορρέουν από αυτές. • Να αναλύουν τις υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των μελών του σχολείου τους. <p>2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον δικό τους ρόλο στην τάξη και στο σχολείο. • Να αισθάνονται επαρκείς για το σχολείο. • Να συζητούν τους τρόπους λήψης αποφάσεων στην τάξη τους. <p>3. Σχολικές σχέσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν επίγνωση της δυναμικής της τάξης. • Να κινητοποιούνται για θέματα αρμονικής συνύπαρξης στο πλαίσιο του σχολείου. • Να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες σύμφωνα με τις αρχές του διαλόγου. • Να συζητούν τρόπους συνεργατικότητας. • Να συζητούν και να στοχάζονται για τη φιλία, είτε την κατάσταση της «ευγενικής απόστασης» («συμφωνούμε να διαφωνούμε»). • Να προσδιορίζουν τρόπους επίλυσης διαφορών και ανάπτυξη εμπιστοσύνης. • Να εντοπίζουν και να αναλύουν ζητήματα βίας, επιθετικότητας, εκφοβισμού. <p>4. Σχολικές δραστηριότητες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν παραδείγματα σχετικά με τη σημασία της συλλογικής δράσης. • Να σχεδιάζουν δραστηριότητες κοινωνικής ευαισθητοποίησης και επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων. • Να συμμετέχουν ενεργά και κριτικά ως υπεύθυνοι πολίτες στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και στην επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων που αφορούν την καθημερινή τους ζωή. 	<p>1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα. • Να συγκρίνουν τη λειτουργία του ελληνικού σχολείου με την αντίστοιχη λειτουργία των σχολείων άλλων χωρών και να αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές. <p>2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα, όσο και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων. • Να συμπεραίνουν ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν. • Να υπερασπίζονται την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών μαθητών/-τριών με αναπηρίες και μαθητών/-τριών με μεταναστατευτική ή προσφυγική εμπειρία. <p>3. Επικοινωνία και έκφραση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας αποσαφηνίζοντας τους όρους της. • Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς. Να εξηγήσουν πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας, και να αναλύσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους. • Να συνεργάζονται αποτελεσματικά με άλλους μέσω ομαδικής εργασίας. Να αναπτύξουν και να διατηρούν θετικές σχέσεις με τους συνομηλικούς τους. <p>4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν προβλήματα και

	<p>συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικοί τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται καταστάσεις σύγκρουσης ή εντάσεις μεταξύ αξιών (π.χ. ισότητα έναντι ελευθερίας, ρουτίνα έναντι δημιουργικότητας, αυτονομία έναντι κανόνων). • Να εφαρμόζουν στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. • Να επιλέγουν συμπεριφορές ελέγχου της επιθετικότητας προκειμένου να αντιμετωπίζουν συγκρούσεις μεταξύ των μελών μιας ομάδας. • Να περιγράφουν τι σημαίνει ανθεκτικότητα, να προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά της (αντοχή, επιμονή, αντιμετώπιση στρεσογόνων καταστάσεων), να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους συγκαταλέγεται στις «δεξιότητες ζωής» και να την αναγνωρίζουν σε κοινωνικές καταστάσεις και ανθρώπινες συμπεριφορές. <p>5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουμε αποφάσεις. • Να εφαρμόζουν τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και ευρύτερης καθημερινότητας. • Να αιτιολογούν τους λόγους που τους οδήγησαν στη λήψη μίας απόφασης. • Να διερευνούν τις αξίες τους και να μελετούν τον τρόπο που αυτές επηρεάζουν τις αποφάσεις τους. • Να συμμετέχουν στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο τους με στόχο την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας.
--	---

Γ' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ	
<p>1. Εγώ και η γειτονιά μου.</p> <p>1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν ομοιότητες και διαφορές του εαυτού τους με τους άλλους στη γειτονιά τους (συνήθειες, δεξιότητες ικανότητες, διαφυλικές, έμφυλες, οικογενειακές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, εθνοτικές, οικονομικές, τοπικιστικές κ.λπ.). • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τους άλλους της γειτονιάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. • Να συζητούν για ζητήματα που υπάρχουν στη γειτονιά τους. • Να συζητούν τη συμπεριφορά τους στη γειτονιά τους. <p>1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναστοχάζονται για τρόπους διαπραγμάτευσης/επίλυσης των διαφορετικών προτιμήσεών τους. • Να καταγράφουν και να αναλύουν τις κυρίαρχες συμπεριφορές στη γειτονιά τους. • Να συζητούν ζητήματα του συνανήκειν στη γειτονιά τους (επάρκεια για την κοινότητα και επίπεδο ασφάλειας). • Να αναλύουν τον κοινωνικό αποκλεισμό των ευάλωτων ομάδων της γειτονιάς τους. <p>1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα προβλήματα των κατοίκων της γειτονιάς τους (καθαριότητα, υποδομές, χώροι λατρείας κ.ά.). • Να αναστοχάζονται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και κυκλοφοριακής αγωγής. • Να σχεδιάζουν δράσεις ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και του αλληλοσεβασμού. <p>2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου.</p> <p>2.1. Οι πολιτικές δομές του δήμου, που ανήκει η πόλη/το χωριό μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις λειτουργίες του 	<p>1. Κράτος και δημοκρατία.</p> <p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του κράτους και τα στοιχεία που το προσδιορίζουν. • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του πολιτεύματος και να το συνδέσουν με τον τρόπο διακυβέρνησης των κρατών. • Να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζουν τις βασικές δημοκρατικές αξίες. • Να περιγράψουν τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. • Να περιγράψουν τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της αποκέντρωσης και της διαβάθμισης της αυτοδιοίκησης. • Να διερευνούν τις υπηρεσίες που παρέχει το κεντρικό κράτος στους πολίτες του και να δίνουν παραδείγματα για τον τρόπο που οι υπηρεσίες αυτές επηρεάζουν τη ζωή των μαθητών. • Να αποκτήσουν γνώσεις της διαδικασίας για την εκλογή του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμά μας. <p>2. Νόμοι και πολίτες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες. • Να επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους. • Να αιτιολογούν γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της κανονικότητας. • Να συνεργάζονται στη διαμόρφωση κανονισμών στη δική τους κοινότητα και να επιχειρηματολογούν για την αναγκαιότητά τους. • Να περιγράφουν την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέουν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη. • Να αναλύουν τις βασικές πτυχές του Συντάγματος και τον τρόπο που επηρεάζουν τους πολίτες.

<p>δήμου και των δημοτικών υπηρεσιών του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τρόπους πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δήμο. • Να αναγνωρίζουν τις διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις για την πόλη/το χωριό τους στον δήμο τους. • Να συζητούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε δημότη της πόλης/του χωριού τους. <p>2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν δραστηριότητες και ασχολίες των ατόμων του χωριού ή της πόλης τους. • Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ζουν στην πόλη/στο χωριό τους και να προσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ τους. • Να εντοπίζουν περιπτώσεις και να αναστοχάζονται για ζητήματα έντονης κοινωνικής ανισότητας που αποκλείουν άτομα και κοινότητες από τις ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες συμμετοχής στη δημιουργία και χρήση συλλογικών πόρων. • Να αναπτύξουν πολιτειακή συνείδηση (π.χ. το αίσθημα του «ανήκειν», αλληλεγγύη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά, λογοδοσία κ.λπ.). • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για ζητήματα περιβάλλοντος στην πόλη/στο χωριό τους. • Να αναλύουν τα αποτελέσματα της ψηφιακής επικοινωνίας στην κοινωνική και πολιτική ζωή στην πόλη/ στο χωριό τους. <p>2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται τρόπους διαπραγμάτευσης και δράσεις για την επίλυση των θεμάτων της πόλης/του χωριού τους. 	<p>3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την έννοια της ιθαγένειας, της υπηκοότητας και τις διαδικασίες με τις οποίες αποκτώνται. • Να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράφουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια. • Να αναγνωρίζουν την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Να εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά. Να εξηγούν τον ρόλο που έχουν οι ίδιοι ως Έλληνες πολίτες στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. • Να αντιλαμβάνονται την έννοια και την αξία του εθελοντισμού. <p>4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να περιγράφουν τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να διαπιστώσουν τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας. • Να αναγνωρίζουν την πολιτισμική κληρονομιά των διαφόρων χωρών της Ευρώπης ως συμβολή στην κοινή πολιτισμική κληρονομιά. <p>5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζουν τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις στάσεις και τις συμπεριφορές τους. • Να αναγνωρίζουν τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μέσω αυτού να υπερασπίζονται και να σέβονται τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Να αναλαμβάνουν δράση για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα. • Να προσδιορίσουν την έννοια της παγκόσμιας ιθαγένειας και τα χαρακτηριστικά του παγκόσμιου
---	---

	<p>πολίτη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των στόχων παγκόσμιας σημασίας συνδέοντας τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. <p>6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καθορίζουν τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην καλλιέργεια των επιστημονικών γνώσεων, στην ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα και στη μετάδοση των πληροφοριών. • Να συμπεραίνουν την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων. • Να προσεγγίσουν κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διακρίνοντας τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιούνται. • Να επιλέγουν την πολλαπλή ενημέρωση και τη διασταύρωση των πληροφοριών. <p>7. Ψηφιακός πολίτης και ψηφιακή ιθαγένεια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του ψηφιακού πολίτη και της ψηφιακής ιθαγένειας και να τις συσχετίζουν με τις ψηφιακές ανισότητες. • Να αναγνωρίζουν και να συμμετέχουν σε ψηφιακά περιβάλλοντα ανοιχτά στη διαφορετικότητα και στην ποικιλομορφία των απόψεων. • Να εφαρμόζουν ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο. Να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο και να προσδιορίζουν την αξιοπιστία τους. Να υπερασπίζονται θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. • Να κατονομάζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη. Να συμμετέχουν με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα. • Να αναγνωρίζουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον αντιμετωπίζουν.
--	--

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Το περιεχόμενο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Δημοτικού διαμορφώνει μαθησιακές και διδακτικές συνθήκες για διερευνητική, βιωματική μάθηση, κριτική σκέψη και αναστοχασμό.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι υποστηρικτικός και διευκολυντικός στις διαφοροποιημένες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/μαθητριών και στη λειτουργία της ομάδας/τάξης. Ενθαρρύνει μαθησιακές συνθήκες έρευνας, επεξεργασίας δεδομένων, λήψης απόφασης και την ένταξη της σχολικής γνώσης στο κοινωνικό συγκείμενο.

Οι διδακτικές προσεγγίσεις εδράζονται σε συνεργατικές, συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους και τεχνικές, δίνοντας τη δυνατότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής, ήπιων δεξιοτήτων και ψηφιακών δεξιοτήτων, υποστηρίζοντας με τον αποτελεσματικότερο τρόπο ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις ενός ενεργού και δημοκρατικού ατόμου.

Ειδικότερα, η διδασκαλία του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή αποσκοπεί στην καλλιέργεια της δημοκρατικής κουλτούρας, των δεξιοτήτων πολιτισμικής επικοινωνίας και συναπόφασης μέσω της κινητοποίησης και ανάπτυξης σχετικών: α) αξιών προκειμένου να λειτουργήσουν ως κατευθυντήριες αρχές για τη λήψη συμπεριληπτικών αποφάσεων, β) στάσεων που εκφράζουν τη διαλλακτική και ανεκτική κουλτούρα του κριτικά σκεπτόμενου και υπεύθυνα ενεργού μέλους της κοινωνίας και της πολιτείας, γ) γνώσεων σχετικά με κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς, φαινόμενα, λειτουργίες και διαδικασίες, δ) ικανοτήτων που καθιστούν τον πολίτη αποτελεσματικό ως προς τις παρεμβάσεις, τις πρωτοβουλίες και τη δράση του σε σχέση με το πεδίο του κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι.

Για την επίτευξη των παραπάνω αξιοποιούνται διδακτικές μέθοδοι και εργαλεία όπως:

- Ερευνητικά έργα
- Αφήγηση και μελέτες περίπτωσης
- Ρουτίνες στοχαστικής παρατήρησης
- Επίλυση προβλήματος
- Συζήτηση
- Μελέτη στο πεδίο
- Χαρτογράφηση εννοιών
- Καταιγισμός ιδεών
- Παιχνίδια ρόλων
- Διαλογική αντιπαράθεση

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας ως μια ανατροφοδοτική διαδικασία της διδακτικής πράξης υλοποιείται μέσω του ελέγχου της επίτευξης των στόχων του ΠΣ. Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια αποπλαισιωμένη δραστηριότητα, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία. Στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Δημοτικού, όπως προβλέπεται για τα νέα ΠΣ, πέρα από την αρχική και την τελική αξιολόγηση δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, ως μιας παιδαγωγικής λειτουργίας ενσωματωμένης δυναμικά στη διδακτική πράξη, που αποβλέπει στον συνεχή έλεγχο της επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Χρήσιμες τεχνικές αξιολόγησης είναι οι δοκιμασίες επίδοσης, τα σχέδια

εργασίας, η παρατήρηση, το παιχνίδι ρόλων, οι ρουμπρικές αυτοαξιολόγησης και ετεραξιολόγησης (ατομικά και συλλογικά) και ο φάκελος εργασιών.

Β' Μέρος

Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Επιμέρους Θεματικές Ενότητες	Γενικοί Στόχοι
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	A.1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος	Η ανάλυση των ρόλων των μελών της οικογένειας, τα χαρακτηριστικά τους και η λειτουργία τους
	A.2. Οικογενειακές σχέσεις	Η ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικά με τη διαπραγμάτευση και τη συνεργασία μέσα στην οικογένεια
	A.3. Οικογενειακές δράσεις	Η ανάπτυξη της συμμετοχικότητας στις δραστηριότητες της οικογένειας
	A.4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι	Η ανάπτυξη δεξιοτήτων οργάνωσης της σχολικής μελέτης και αυτορρύθμισης του εαυτού
Β. Η ζωή στο σχολείο μου	B.1. Η δομή του σχολείου	Η περιγραφή της δομής του σχολείου, καθώς και των υποχρεώσεων, των καθηκόντων και των δικαιωμάτων των μελών του
	B.2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο	Ο προσδιορισμός του ρόλου των μαθητών στην τάξη και η ανάπτυξη δεξιοτήτων επάρκειας.
	B.3. Σχολικές σχέσεις	Η διαχείριση των σχέσεων με τον εαυτό και τους άλλους στο σχολείο
	B.4. Σχολικές δραστηριότητες	Η συμμετοχικότητα στις δράσεις του σχολείου, καθώς και σε θέματα κοινωνικής ευαισθητοποίησης
Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	Γ.1. Εγώ και η γειτονιά μου Γ.1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος	Η συνειδητοποίηση της ένταξης τους στον κοινωνικό χώρο της γειτονιάς
	Γ.1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου	Η ανάλυση και διαπραγμάτευση συμπεριφορών και ζητημάτων που τίθενται στη γειτονιά
	Γ.1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου	Η ευαισθητοποίηση, ο αναστοχασμός και η δράση των μαθητών σε θέματα που σχετίζονται με τη γειτονιά τους
	Γ.2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου Γ.2.1. Οι πολιτικές δομές του δήμου, που ανήκει η πόλη/το χωριό μου	Η ανάλυση των δομών και λειτουργιών του δήμου και των μελών του.
	Γ.2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου	Η ανάλυση των σχέσεων μεταξύ ατόμων και ομάδων στην πόλη/στο χωριό και η ανάπτυξη πολιτειακής συνείδησης.
	Γ.2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου	Η επεξεργασία τρόπων διαπραγμάτευσης και δράσης σχετικά με ζητήματα στην πόλη/στο χωριό

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Επιμέρους Θεματικές Ενότητες	Γενικοί Στόχοι
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	Α.1. Η ελληνική οικογένεια	Οι σύγχρονες μορφές της οικογένειας, η πολυμορφία της και οι παράγοντες που την επηρεάζουν.
	Α.2. Οι οικογενειακές σχέσεις	Ρόλοι των μελών της οικογένειας και στερεότυπα.
	Α.3. Ο ελεύθερος χρόνος μου	Ο ελεύθερος χρόνος ως ζωτικό στοιχείο της ισόρροπης ζωής.
Β. Η ζωή στο σχολείο μου	Β.1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση	Η εξέλιξη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
	Β.2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα και ομάδες σε ένα σχολείο χωρίς αποκλεισμούς.
	Β.3. Επικοινωνία και έκφραση	Όροι αποτελεσματικής επικοινωνίας και παράγοντες που την επηρεάζουν.
	Β.4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα	Βασικές στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων και μηχανισμοί ενδυνάμωσης της ανθεκτικότητας.
	Β.5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης	Παράγοντες που καθορίζουν την λήψη αποφάσεων και ελεύθερη έκφραση απόψεων και ιδεών.
Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	Γ.1. Κράτος και δημοκρατία	Οι έννοιες κράτος και δημοκρατία, τα βασικά χαρακτηριστικά τους και οι λειτουργίες της κρατικής εξουσίας.
	Γ.2. Νόμοι και πολίτες	Η αξία των νόμων και των κανόνων στη ζωή των πολιτών και το Σύνταγμα ως ο θεμελιώδης νόμος του κράτους.
	Γ.3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα	Η κατανόηση της ιθαγένειας και η ιδιότητα του ενεργού πολίτη.
	Γ.4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη	Κατανόηση του σκοπού και της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η έννοια του Ευρωπαίου πολίτη.
	Γ.5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη	Αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και η σύνδεσή τους με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.
	Γ.6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης	Η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων.
	Γ.7. Ψηφιακός πολίτης και ψηφιακή ιθαγένεια	Η έννοια του ψηφιακού πολίτη και η συμμετοχή σε ανοιχτά και ασφαλή ψηφιακά περιβάλλοντα.

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη σημαντικότητα της οικογένειας και τον ρόλο τους μέσα σε αυτήν. • Να συζητούν για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα στην οικογένεια και ευρύτερα (π.χ. προσδιορίζουν τα βασικά δικαιώματά τους, ευαισθητοποιούνται σε θέματα παραβιάσεών τους και συζητούν δράσεις υπεράσπισής τους). • Να διαχωρίζουν τα «θέλω» από τις ανάγκες τους. • Να περιγράφουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων στην οικογένεια. • Να αναπτύξουν το αίσθημα του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τα άλλα μέλη της οικογένειάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. • Να αισθάνονται επαρκείς για τον εαυτό τους (αυτοαντίληψη, αυτοεκτίμηση, ιδιωτικότητα, συναίσθημα ασφάλειας, φροντίδας). • Να αναγνωρίζουν τις ποικίλες μορφές 	<ul style="list-style-type: none"> • «Μικροί ερευνητές». Οι μαθητές/-τριες με τη χρήση της παρατήρησης και της συνέντευξης καταγράφουν στιγμές της οικογενειακής ζωής και αναστοχάζονται σε θέματα που σχετίζονται με τους ρόλους κάθε μέλους της οικογένειάς τους. • «Οικογενειακά προφίλ». Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν σε τι μοιάζουν ή διαφέρουν με τα άλλα μέλη άλλων οικογενειών. • «Δημιουργία αφίσας με τα Δικαιώματα του Παιδιού». Οι μαθητές/-τριες πραγματοποιούν έρευνα σχετικά με το θέμα και φτιάχνουν αφίσες που καταγράφουν τα δικαιώματα του παιδιού. Κάθε αφίσα περιλαμβάνει τον τίτλο του δικαιώματος, ένα μικρό κείμενο ανάλυσης του δικαιώματος, μία εικόνα που συμβολίζει το δικαίωμα και περιπτώσεις παραβίασης ή υπεράσπισης του δικαιώματος αυτού.

Α. Η ζωή στο σπίτι μου		οικογενειακής οργάνωσης και να στοχάζονται για αυτές.	
	2. Οικογενειακές σχέσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν τρόπους συζήτησης, διαπραγμάτευσης και επίλυσης ζητημάτων που αφορούν τα μέλη της οικογένειας (π.χ. συγκρούσεων). • Να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργίας ενός συνεργατικού και συμμετοχικού κλίματος. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης, ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης. • Να συζητούν με την οικογένειά τους για θέματα διαφορετικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Οικογενειακή ιστορία». Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες κατασκευάζουν μια οικογενειακή ιστορία και τη συζητούν στην τάξη. Αποσαφηνίζουν στην ολομέλεια τρόπους επιχειρηματολόγησης και στρατηγικές διαπραγμάτευσης. • «Διαφορές μεταξύ παιδιών και γονιών». Με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο τα παιδιά αναλύουν μία αιτία σύγκρουσης ανάμεσα σε αυτά και τους γονείς τους και διατυπώνουν προτάσεις.
	3. Οικογενειακές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργής συμμετοχής στην οικογενειακή ζωή. • Να περιγράψουν οικογενειακές ασχολίες. • Να προσδιορίζουν οικογενειακές δραστηριότητες εκτός σπιτιού. • Να αναπτύξουν δράσεις κοινωνικής συμμετοχής ως μέλη της οικογένειας. • Να συζητούν ζητήματα ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος και διαφορετικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Θέτοντας ρεαλιστικούς στόχους». Τα παιδιά συμπληρώνουν σε κλίμακες στόχους που θέλουν να θέσουν, έτσι ώστε να καταφέρουν να συμμετέχουν περισσότερο και πιο ουσιαστικά στην οικογενειακή και κοινωνική ζωή. • «Εμείς στο σπίτι μας». Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες μέσα στις οποίες κάποιος/-α αναλαμβάνει τον ρόλο του μπαμπά, άλλος/-η της μαμάς και κάποιοι/-ες των παιδιών (ή ακόμη και των παππούδων και των γιαγιάδων). Το κάθε παιδί περιγράφει στην ομάδα του ποιος/-α είναι και ποιες είναι οι ασχολίες του μέσα στην οικογένεια. Όταν τα παιδιά είναι έτοιμα παρουσιάζουν έναν έναν τους ρόλους: Αρχικά μιλάνε όλοι οι μπαμπάδες, μετά οι μαμάδες κ.ο.κ. Ένας/μία από τους/τις

<p>A. Η ζωή στο σπίτι μου</p>			<p>μαθητές/-τριες, αφού έχει χωρίσει τον πίνακα σε τόσα μέρη όσοι και οι ρόλοι, καταγράφει στο αντίστοιχο πεδίο τις ασχολίες. Όταν παρουσιαστούν όλοι οι ρόλοι ο/η εκπαιδευτικός διαβάσει αυτά που έχουν καταγράψει στη «μαμά», στον «μπαμπά» κ.ο.κ. και καλεί τα παιδιά να εντοπίσουν αν υπάρχουν διαφορετικές ασχολίες. Στην ολομέλεια συζητείται και οι μαθητές/-τριες επιχειρηματολογούν γιατί στην οικογένεια ασκούνται οι συγκεκριμένες ασχολίες από τα μέλη της (μητέρα, πατέρα κ.ά.). Αναδεικνύονται ιδιαίτερα τα στερεότυπα, οι πολιτισμικές αξίες, το μορφωτικό επίπεδο κ.ά. ανάμεσα σε διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης μαθητές και μαθήτριες, τα οποία σχετίζονται και με τον τρόπο άσκησης των ρόλων μέσα στην οικογένεια.</p>
	<p>4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τρόπους επικοινωνίας με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους. • Να αναφέρουν τρόπους βοήθειας από τους γονείς. • Να αναπτύσσουν στρατηγικές οργάνωσης του χρόνου και της μελέτης. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοαποτελεσματικότητας και αυτοκατεύθυνσης στη σχολική εργασία. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Οργανώνω τη μελέτη μου και τον ελεύθερο χρόνο». Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν και συζητούν για τις προσωπικές στρατηγικές μελέτης, πώς χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες. Αναλύουν τα αποτελέσματα της ψηφιακής επικοινωνίας στη μελέτη τους. Αυτοαξιολογούνται και εκφράζουν τα συναισθήματά τους. • «Γωνιά μελέτης». Τα παιδιά δημιουργούν στην τάξη τη δική τους γωνιά μελέτης και οργανώνουν τον χώρο σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους, έτσι ώστε να είναι ελκυστικός. Συζητούν για το πώς πρέπει να είναι ο χώρος μελέτης.
<p>B. Η ζωή στο σχολείο μου</p>	<p>1. Η δομή του σχολείου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τη δομή του σχολείου, τις κοινωνικές θέσεις και τους ρόλους που απορρέουν από αυτές. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Συνέντευξη». Οι μαθητές/-τριες παίρνουν συνέντευξη από τον διευθυντή του σχολείου και συζητούν στην τάξη τις αρμοδιότητες που έχει ως εργαζόμενος.

<p>Β. Η ζωή στο σχολείο μου</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των μελών του σχολείου τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Ο θυρεός του σχολείου μου». Τα παιδιά σε ομάδες απεικονίζουν ή κατασκευάζουν τον θυρεό του σχολείου τους και καταγράφουν, επίσης, κάτι που τους αρέσει να κάνουν στο σχολείο και κάτι θετικό στο σχολείο τους.
	<p>2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον δικό τους ρόλο στην τάξη και στο σχολείο. • Να αισθάνονται επαρκείς για το σχολείο. • Να συζητούν τους τρόπους λήψης αποφάσεων στην τάξη τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Εργαστήριο δημοκρατικών κανόνων». Οι μαθητές/-τριες διαμορφώνουν ένα σύνολο κανόνων που θα αποσκοπούν στη δημοκρατική λειτουργία της τάξης. • «Λήψη απόφασης». Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ένα θέμα που απασχολεί την τάξη τους και πρέπει να επιλυθεί. Αναγνωρίζουν και καταγράφουν το ζήτημα, προτείνουν λύσεις, επιλέγουν την πιο κατάλληλη με κριτήρια που έχουν οριστεί και την εφαρμόζουν. Στη συνέχεια συζητούν τα αποτελέσματα και αποφασίζουν αν έχει επιλυθεί το ζήτημα ή θα πρέπει να εφαρμόσουν κάποια άλλη λύση από τις προτεινόμενες.
	<p>3. Σχολικές σχέσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν επίγνωση της δυναμικής της τάξης. • Να κινητοποιούνται για θέματα αρμονικής συνύπαρξης στο πλαίσιο του σχολείου. • Να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες σύμφωνες με τις αρχές του διαλόγου. • Να συζητούν τρόπους συνεργατικότητας. • Να συζητούν και να στοχάζονται για τη φιλία, είτε την κατάσταση της «ευγενικής απόστασης» («συμφωνούμε να διαφωνούμε»). • Να προσδιορίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • «Εμείς και οι άλλοι». Στην τάξη σχηματίζονται εταιρικές ομάδες και μοιράζονται σε αυτές εικόνες ή αφηγήσεις από σκηνές λεκτικής ή σωματικής βίας στο σχολικό προαύλιο (π.χ. τσακωμός σε παιχνίδι, σύγκρουση παιδιών από διαφορετικές τάξεις κ.λπ.). Οι ομάδες συζητούν μεταξύ τους ερωτήματα σχετικά με τα αίτια των συγκρούσεων, τις συνέπειες και την αντιμετώπιση της κατάστασης. Τα αποτελέσματα ανακοινώνονται και συζητιούνται στην ολομέλεια. • «Διαχείριση διαφορών». Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες για να επιλύσουν ένα πρόβλημα σύγκρουσης που αντιμετωπίζουν στο σχολείο.

<p>Β. Η ζωή στο σχολείο μου</p>		<p>τρόπους επίλυσης διαφορών και ανάπτυξης εμπιστοσύνης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν και να αναλύουν ζητήματα βίας, επιθετικότητας, εκφοβισμού. 	
	<p>4. Σχολικές δραστηριότητες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν παραδείγματα σχετικά με τη σημασία της συλλογικής δράσης. • Να σχεδιάζουν δραστηριότητες κοινωνικής ευαισθητοποίησης και επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων. • Να συμμετέχουν ενεργά και κριτικά ως υπεύθυνοι πολίτες στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και στην (επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων που αφορούν την καθημερινή τους ζωή). 	<ul style="list-style-type: none"> • «Ανακύκλωση και κατασκευή χρηστικών αντικειμένων». Οι μαθητές/-τριες οργανώνουν μια δράση περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανακύκλωση π.χ. του χαρτιού. • «Επίσκεψη σε χώρο περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος». Οι μαθητές/-τριες μπορούν να επισκεφτούν έναν χώρο περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και να καταγράψουν σημαντικά στοιχεία του (π.χ. ρύπανση, βιοποικιλότητα, κλίμα, απόβλητα κ.λπ.). Στη συνέχεια στην ολομέλεια της τάξης συζητούν και αναπτύσσουν προτάσεις.
<p>Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο</p>	<p>1. Εγώ και η γειτονιά μου</p> <p>1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν ομοιότητες και διαφορές του εαυτού τους με τους άλλους στη γειτονιά τους (συνήθειες, δεξιότητες, ικανότητες, διαφυλικές, έμφυλες, οικογενειακές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, εθνοτικές, οικονομικές, τοπικιστικές κ.λπ.). • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τους άλλους της γειτονιάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης 	<ul style="list-style-type: none"> • «Διαφορετικοί όπως κι εμείς». Οι μαθητές/-τριες δουλεύοντας σε ομάδες διερευνούν τις ομοιότητες και τις διαφορές διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στη γειτονιά τους. • «Βρείτε τη γειτονιά». Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες. Κάθε παιδί στις ομάδες καταγράφει τις πληροφορίες της γειτονιάς του (μορφή σπιτιών, δρόμοι, δέντρα, ιδιαίτερα σημεία κλπ.) σε χαρτί. Τα παιδιά στις ομάδες αλλάζουν μεταξύ τους τα χαρτιά με τις πληροφορίες. Το καθένα αναλαμβάνει να διαφημίσει τη γειτονιά ενός άλλου από την ομάδα του. Τα παιδιά διαφημίζουν στην ολομέλεια τις «εικόνες» των γειτονιών, χωρίς όμως να αποκαλύψουν ποια γειτονιά

<p>Γ. Η ζωή στη κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο</p>		<p>σχετικά με τις ενέργειές τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητούν για ζητήματα που υπάρχουν στη γειτονιά τους. • Να συζητούν τη συμπεριφορά τους στη γειτονιά τους. 	<p>περιγράφουν. Στο τέλος της παρουσίασης, οι υπόλοιπες ομάδες καλούνται να μαντέψουν σε ποια γειτονιά αναφέρεται ο κάθε εκπρόσωπος. Άξονες συζήτησης: Πόσο εύκολα αναγνώρισαν τις γειτονιές και ποια χαρακτηριστικά τους βοήθησαν; Τι καινούριο έμαθαν για τις άλλες γειτονιές, που δεν το γνώριζαν πριν; Κατά πόσο στην καθημερινή μας ζωή συνειδητοποιούμε ότι κάθε γειτονιά μπορεί να έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά;</p>
	<p>1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναστοχάζονται για τρόπους διαπραγμάτευσης/επίλυσης των διαφορετικών προτιμήσεών τους. • Να καταγράφουν και να αναλύουν τις κυρίαρχες συμπεριφορές στη γειτονιά τους. • Να συζητούν ζητήματα του συνανήκειν στη γειτονιά τους (επάρκεια για την κοινότητα και επίπεδο ασφάλειας). • Να αναλύουν τον κοινωνικό αποκλεισμό των ευάλωτων ομάδων της γειτονιάς τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Φορώντας τα γυαλιά του άλλου». Οι μαθητές/-τριες συζητούν θέματα της γειτονιάς μπαίνοντας στη θέση του «άλλου», του «ξένου». • «Η γειτονιά μου στο χθες και στο σήμερα». Τα παιδιά σε ομάδες συγκεντρώνουν φωτογραφικό και έντυπο υλικό για τη γειτονιά τους, συζητούν για τις διαφορές και τις ομοιότητες και καταγράφουν ιστορίες σχετικές με τη γειτονιά. Συσχετίζουν το φωτογραφικό υλικό με τις ιστορίες που αντιστοιχούν στα μέρη που απεικονίζονται. Μπορούν να δημιουργήσουν και φανταστικές ιστορίες.
	<p>1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα προβλήματα των κατοίκων της γειτονιάς τους (καθαριότητα, υποδομές, χώροι λατρείας κ.ά.). • Να αναστοχάζονται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και κυκλοφοριακής αγωγής. • Να σχεδιάζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • «Έκθεση φωτογραφίας». Οι μαθητές/-τριες με τη βοήθεια των γονιών τους φωτογραφίζουν χαρακτηριστικά στιγμιότυπα – συμπεριφορές – εμβλήματα της γειτονιάς και κάνουν μία έκθεση. • «Η γειτονιά από ψηλά». Τα παιδιά ψάχνουν τη γειτονιά τους στο Google Maps. Ακολουθούν τη διαδρομή από το σχολείο στο σπίτι τους. Καταγράφουν σημεία της γειτονιάς που τους

Γ. Η ζωή στη κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		δράσεις ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και του αλληλοσεβασμού.	ενδιαφέρουν. Περιγράφουν εικόνες από τις στέγες των σπιτιών που τους έκαναν εντύπωση.
	2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου 2.1. Οι πολιτικές δομές του δήμου, που ανήκει η πόλη/το χωριό μου	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις λειτουργίες του δήμου και των δημοτικών υπηρεσιών του. • Να αναφέρουν τρόπους πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δήμο. • Να αναγνωρίζουν τις διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις για την πόλη/το χωριό τους στον δήμο τους. • Να συζητούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε δημότη της πόλης/του χωριού τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Ο δήμος μου». Οι μαθητές/-τριες αναζητούν πληροφορίες για τον δήμο τους μέσα από το διαδίκτυο. Στη συνέχεια αναπαριστούν το δίκτυο των υπηρεσιών και των αρμοδιοτήτων τους και προτείνουν βελτιώσεις. • «Επίλυση τοπικού προβλήματος στον δήμο μου». Ανάλυση του προβλήματος μέσα από παιχνίδι ρόλων. Ανάλυση των φορέων της πόλης τους που μπορούν να συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος.
	2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν δραστηριότητες και ασχολίες των ατόμων του χωριού ή της πόλης τους. • Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ζουν στην πόλη/στο χωριό τους και να προσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ τους. • Να εντοπίζουν περιπτώσεις και να αναστοχάζονται για ζητήματα έντονης κοινωνικής ανισότητας που αποκλείουν άτομα και κοινότητες από τις ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες συμμετοχής στη δημιουργία και χρήση συλλογικών πόρων. • Να αναπτύξουν πολιτειακή συνείδηση 	<ul style="list-style-type: none"> • «Τα επαγγέλματα του χωριού ή της πόλης μου». Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν επαγγέλματα των προγόνων τους και τα συγκρίνουν με τα σημερινά. • «Προσβασιμότητα σε συλλογικούς πόρους». Στους/στις μαθητές/-τριες τίθεται σε ομάδες το ερώτημα: «Ποιοι συλλογικοί πόροι, στους οποίους έχω πρόσβαση, προέρχονται από την ιδιότητα μέλους της πόλης/του χωριού μου;». Οι μαθητές/-τριες συζητούν και παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα αποτελέσματα των ομάδων τους. • «Ένα μεγάλο περιβαλλοντικό πρόβλημα του τόπου μου». Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν στην τάξη ένα μεγάλο περιβαλλοντικό πρόβλημα και προτείνουν τρόπους επίλυσης.

<p>Γ. Η ζωή στη κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο</p>		<p>(π.χ. το αίσθημα του «ανήκειν», αλληλεγγύη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά, λογοδοσία κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα ζητήματα περιβάλλοντος στην πόλη/στο χωριό τους. • Να αναλύουν τα αποτελέσματα της ψηφιακής επικοινωνίας στην κοινωνική και πολιτική ζωή στην πόλη/ στο χωριό τους. 	
	<p>2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται τρόπους διαπραγμάτευσης και δράσης για την επίλυση των θεμάτων της πόλης/του χωριού τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Συλλογική λήψη αποφάσεων». Οι μαθητές/-τριες αναζητούν στα τοπικά έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης κοινωνικά ζητήματα και προτείνουν τρόπους αντιμετώπισής τους. • «Μικροί δημοσιογράφοι». Τα παιδιά παίρνουν συνεντεύξεις από τους παππούδες ή τις γιαγιάδες τους για τα μαθητικά τους χρόνια στο χωριό ή στην πόλη. Μαθαίνουν για το περιβάλλον του χωριού ή της πόλης τους και αναζητούν τα αίτια που αυτό άλλαξε. Δημιουργούν χάρτες ή απεικονίσεις με τους δρόμους και τα κτίρια όπως ήταν παλιότερα, βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές με το σύγχρονο περιβάλλον του χωριού ή της πόλης τους. • «Τροχαία ατυχήματα». Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα δημιουργεί ένα ταμπλό με τα εξής θέματα: αίτια, συνέπειες και τρόποι αντιμετώπισης των οδικών τροχαίων ατυχημάτων (ατομικοί-κρατικοί). Τα ταμπλό αναρτώνται στον τοίχο της τάξης αφού πρώτα παρουσιασθούν από τις ομάδες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	1. Η οικογένειά μου	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την έννοια της οικογένειας ως την πρωταρχική κοινωνική ομάδα συμμετοχής του ατόμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία νοητικού χάρτη ανάλυσης της έννοιας «οικογένεια» με στόχο να αναζητήσουν τη δομή και τα χαρακτηριστικά της, τους ρόλους που ενυπάρχουν στον θεσμό της οικογένειας, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας (πυρηνική, διευρυμένη, μονογονεϊκή, χωρίς παιδιά κ.λπ.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση σε μελέτες περίπτωσης διαφορετικών μορφών οικογένειας. Στη συνέχεια μέσα από συζήτηση αναλύεται η καθεμία από τις περιπτώσεις που παρατήρησαν οι μαθητές/-τριες και καταγράφονται, συνοπτικά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν και να καταγράφουν τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύγκριση και ερμηνεία της ιστορικής εξέλιξης της οικογένειας με βάση το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες (ως προς τη σύνθεση, τη γλώσσα, την εθνότητα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών) και να σέβονται αυτή την πολυμορφία στον βαθμό που δε 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο Τροχός του «Τι»: Συζήτηση της άποψης ότι οι διαφορετικοί τύποι οικογενειών ως προς τη σύνθεση και την πολιτισμική τους ταυτότητα δημιουργούν μία πλουσιότερη κοινότητα. Συζήτηση σε δυάδες και στη συνέχεια σε τετράδες. Κάθε ομάδα διαμορφώνει τον δικό της τροχό με βάση τις ερωτήσεις: Αναλογιστείτε τι κάνει τις οικογένειες ξεχωριστές; Τι κάνει κάποιες οικογένειες διαφορετικές από τις άλλες και με ποιον τρόπο η δική σας οικογένεια είναι μοναδική;

Α. Η ζωή στο σπίτι μου		<p>βασίζεται σε αυταρχικά και καταπιεστικά πρότυπα – σε πρότυπα που δε σέβονται τα ατομικά δικαιώματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή μιας οικογένειας κατανοώντας τη δυναμική πορεία εξέλιξης και τις συνεχείς θετικές και αρνητικές αλλαγές που τη χαρακτηρίζουν. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτες περίπτωσης με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή της οικογένειας, όπως η οικονομική κατάσταση, εθνότητα, τόπος διαμονής, ομαλή σχέση γονέων μετά το διαζύγιο, δεύτεροι γάμοι, αναπηρία, ανεργία, υγεία, θάνατοι, δημιουργία περιβάλλοντος αποτελεσματικής επικοινωνίας, σχέσεις ειλικρίνειας κ.λπ.
	2. Οι οικογενειακές σχέσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειάς τους. • Να αναγνωρίζουν την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας. • Να εξετάζουν τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ιστοριογραμμής με τους ρόλους και τις ευθύνες των μελών της οικογένειάς τους κατά τη διάρκεια μίας ημέρας. Οι μαθητές/-τριες σχετικά με τον δικό τους ρόλο εξηγούν πώς αυτός βοηθά στη λειτουργία της οικογένειας. Προχωρούν σε υποθέσεις του τύπου «Τι θα συμβεί αν...» κάποιος δεν ανταποκριθεί στον ρόλο του ή παρακάμπτει τις ευθύνες του.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές. • Να αναγνωρίζουν παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή δηλώσεις που απηχούν στερεοτυπικές κοινωνικές αντιλήψεις (π.χ. οι δουλειές του σπιτιού είναι για τις γυναίκες, οι άντρες δεν κλαίει κ.λπ.) οι μαθητές/-τριες συζητούν τους πιθανούς διαφορετικούς κανόνες και τις πιθανές διαφορετικές προσδοκίες που έχουν οι γονείς από τα αγόρια και τα κορίτσια στην οικογένεια. • Συζήτηση στην τάξη για το πώς περιορίζουν τις επιλογές μας οι ιδέες για τους άντρες και τις γυναίκες.
	3. Ο ελεύθερος χρόνος μου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ημερολογίου με τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου κατά τη

<p>A. Η ζωή στο σπίτι μου</p>		<p>ισόρροπης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμα των παιδιών. • Να συνδέουν τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία. 	<p>διάρκεια μίας εβδομάδας. Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν τον τρόπο που διαχειρίστηκαν τον ελεύθερο χρόνο δημιουργώντας κατηγορίες ενασχόλησης, όπως τηλεόραση, παιχνίδι, υπολογιστής κ.λπ. Συζήτηση σχετικά με τον βαθμό που αυτές οι επιλογές ήταν πρωτοβουλία των ίδιων των παιδιών και κατά πόσο κάλυπταν τις πραγματικές επιθυμίες και ανάγκες τους.</p>
<p>B. Η ζωή στο σχολείο μου</p>	<p>1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν ότι η δημόσια εκπαίδευση προέρχεται από τις λειτουργικές ανάγκες του κράτους, αν και σήμερα θεωρείται κατοχυρωμένο δικαίωμα. • Να προσδιορίζουν τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Γραφική αναπαράσταση της διάρθρωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και εικονική περιήγηση μέσω διαδικτύου σε σχολεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια και πανεπιστήμια της χώρας.
	<p>2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης στο σχολείο</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα, όσο και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων. • Να προσδιορίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρακολούθηση ταινιών της Unicef που περιγράφουν τη ζωή παιδιών σε διάφορα μέρη του κόσμου κατά τη διάρκεια μίας ημέρας. Στη συνέχεια οι μαθητές/-τριες δημιουργούν τα πορτρέτα των παιδιών αυτών και περιγράφουν το σχολείο του καθενός όπως αποτυπώθηκε στην ταινία. • Ταυτότητα: Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν την «πολύχρωμη» ταυτότητά τους αναφέροντας τις κοινότητες στις οποίες ανήκουν (π.χ. το τμήμα τους, έναν αθλητικό σύλλογο, την πόλη τους) και αυτό που σημαίνει για τους ίδιους και τις ίδιες η αίσθηση του ανήκειν σε αυτές τις κοινότητες. • Περίπατος στην γκαλερί

B. Η ζωή στο σχολείο μου	<p>την έννοια «πολιτισμός» (κουλτούρα) ως ένα σύνολο γνώσεων, παραδόσεων, εθίμων, μορφών συμπεριφοράς, ηθικών προτύπων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συμπεραίνουν ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν. 	<p>(Gallery Walk): Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν και ομαδοποιούν τα πολιτισμικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την Ελλάδα και τα συγκρίνουν με τα πολιτισμικά στοιχεία άλλων χωρών της Ευρώπης. Αναζητούν ομοιότητες και διαφορές στη γλώσσα, τη θρησκεία, τις γιορτές, την τέχνη.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύσουν τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις των διαφόρων πολιτισμικών ταυτοτήτων στο σχολείο τους για να εξηγήσουν τις αμοιβαίες επιρροές που εμφανίζονται μεταξύ τους με στόχο την αποδυνάμωση της εικόνας των διαφορετικών ατόμων ως «άλλου». • Να διακρίνουν ότι είναι καταρχήν μέλη μιας ομάδας (του σχολείου τους), η οποία χαρακτηρίζεται από ομοιότητες και διαφορές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα πορτρέτα της τάξης μας: Δημιουργία προσωπικού πορτρέτου με βάση ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως φύλο, χόμπι, πράγματα που τους αρέσουν και πράγματα που αντιπαθούν. Τα πορτρέτα τοποθετούνται στον τοίχο της τάξης και με μία κλωστή συνδέονται μεταξύ τους όταν κάποια από αυτά έχουν κοινά στοιχεία. Τελικά δημιουργείται ένα δίκτυο που τους συνδέει όλους και όλες.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα εμπόδια για την επίτευξη κατανόησης μεταξύ πολιτισμικά διαφορετικών ατόμων και ομάδων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατήρηση μέσα από παιχνίδια ρόλων των πιθανών προκλήσεων που προκύπτουν από την ετερότητα μέσα στο σχολείο και διατύπωση προτάσεων για τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών στον σχολικό χώρο που οδηγούν στη συνύπαρξη πολιτισμικά διαφορετικών αλλά ισότιμων πολιτών.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να υπερασπίζονται την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών μαθητών/-τριών με 	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή των υπηρεσιών που παρέχει το σχολείο σε μαθητές/-τριες με αναπηρίες και μαθητές/-τριες μετανάστες τις οποίες δικαιούνται. • Ανάλυση δράσης για τη

Β. Η ζωή στο σχολείο μου		αναπηρίες και μαθητών/-τριών με μεταναστατευτική ή προσφυγική εμπειρία.	δημιουργία κατάλληλων εγκαταστάσεων προκειμένου οι χώροι του σχολείου να είναι προσβάσιμοι από όλους/ όλες.
	3. Επικοινωνία και έκφραση	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τι είναι επικοινωνία και τη σημασία της στην καθημερινή και σχολική ζωή. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας αποσαφηνίζοντας τους όρους της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή σε παιχνίδια εξάσκησης στην αποτελεσματική επικοινωνία. Για παράδειγμα προφορική καθοδήγηση παιδιού που έχει κλειστά μάτια ώστε να κατευθυνθεί σε συγκεκριμένο σημείο μέσα στην τάξη. Οι υπόλοιποι/-ες μαθητές/-τριες κρατούν σημειώσεις σχετικά με την ορθότητα του μηνύματος από αυτόν/αυτή που έδινε οδηγίες.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν τρόπους επικοινωνίας που χαρακτηρίζονται από αμεσότητα, ειλικρίνεια και σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή μεθόδων επικοινωνίας σε μία μελέτη περίπτωσης και πρόβλεψη των πιθανών αποτελεσμάτων που θα έχει η συμπεριφορά καθενός/-μίας που συμμετέχει στον διάλογο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς. Να εξηγήσουν πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας και να αναλύσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στην ανάγνωση της «γλώσσας του σώματος». Οι μαθητές/-τριες αναζητούν στη σχολική τους εμπειρία γεγονότα ή καταστάσεις που τους προκάλεσαν διαφορετικής έντασης συναισθήματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνεργάζονται αποτελεσματικά με άλλους μέσω ομαδικής εργασίας. Να αναπτύσσουν και να διατηρούν θετικές σχέσεις με τους συνομηλικούς τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακή αφήγηση ή δημιουργία εικονικών σεναρίων με θέμα τις έννοιες της διαπραγμάτευσης και του συμβιβασμού.
	4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομηλικοί τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. • Να αναγνωρίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιστοίχιση αιτιών και αποτελεσμάτων σε σεναρία συγκρούσεων μέσα στο σχολικό περιβάλλον. • Προσδιορισμός καταστάσεων που θα μπορούσαν να οδηγηθούν σε σύγκρουση.

B. Η ζωή στο σχολείο μου		και να διαχειρίζονται καταστάσεις σύγκρουσης μεταξύ αξιών.	
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή της στρατηγικής «6 σκεπτόμενα καπέλα» για να εντοπίσουν προβλήματα και να επιλέξουν εναλλακτικές λύσεις επωφελείς για όλους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τι σημαίνει ανθεκτικότητα, να προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά της (αντοχή, επιμονή, αντιμετώπιση στρεσογόνων καταστάσεων), να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους συγκαταλέγεται στις «δεξιότητες ζωής» και να την αναγνωρίζουν σε κοινωνικές καταστάσεις και ανθρώπινες συμπεριφορές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση σχετικά με τον τρόπο που οι άνθρωποι ανταποκρίνονται σε νέες ή δύσκολες καταστάσεις, όπως η αλλαγή σχολείου. Διατύπωση προτάσεων για τους τρόπους αντιμετώπισης αυτών των καταστάσεων.
5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουμε αποφάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία χρονογραμμής με τις αποφάσεις που οι μαθητές/-τριες έχουν πάρει μέχρι τώρα στη ζωή τους ή κατά τη διάρκεια μίας ημέρας. • Παρουσίαση σε γράφημα των αποφάσεων που καλούνται να πάρουν κατά τη διάρκεια μίας ημέρας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν καταστάσεις και γεγονότα από διαφορετικές οπτικές. • Να αιτιολογούν ότι η προσέγγιση ενός ζητήματος από διαφορετικές οπτικές μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές λύσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διάδρομος συνείδησης: Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν τις διαφορετικές οπτικές μέσα από τις οποίες θα μπορούσαν να προσεγγίσουν μία μελέτη περίπτωσης. Καταγράφουν τα διλήμματα που προκύπτουν από την εξέταση ενός ζητήματος μέσα από διαφορετικές οπτικές.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στην εφαρμογή λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές καταστάσεις χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα βήματα. • Οι μαθητές/-τριες

Β. Η ζωή στο σχολείο μου		<p>ευρύτερης καθημερινότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν τους λόγους που τους/τις οδήγησαν στη λήψη μίας απόφασης. • Να διερευνούν τον τρόπο που οι αξίες τους επηρεάζουν τις αποφάσεις τους. 	<p>καταγράφουν τις αξίες τους και τις ταξινομούν σε περισσότερο και λιγότερο σημαντικές.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο τους με στόχο την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόταση εκπαιδευτικής δραστηριότητας από την Πρωτοβουλία για το Άρθρο 12 (ΠΡΩΤΑ.12) «Ζουμ στην τάξη μας και στο δικό μας σχολείο».
Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	1. Κράτος και δημοκρατία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δηλώνουν την έννοια του κράτους και των στοιχείων που το προσδιορίζουν. • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του πολιτεύματος και να το συνδέσουν με τον τρόπο διακυβέρνησης του κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή των βασικών αποκλειστικών στοιχείων του κράτους: επικράτεια, λαός, εξουσία. • Έρευνα για τις μορφές των πολιτευμάτων (μοναρχία, ολιγαρχία και δημοκρατία) και των βασικών χαρακτηριστικών τους στα σύγχρονα κράτη.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έννοια της δημοκρατίας ως τη θεμελιώδη έννοια για την ελευθερία και την ισότητα. • Να περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζουν τις βασικές δημοκρατικές αξίες. • Να διευκρινίζουν ότι το Σύνταγμα ως ο θεμελιώδης νόμος της χώρας καθορίζει την οργάνωση και τη λειτουργία του κράτους και των θεσμών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση των δημοκρατικών αξιών σε σημαντικές ομιλίες ηγετών. • Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν στα άρθρα του Συντάγματος 4, 5 και 6 τις δημοκρατικές αρχές και αξίες που αναγνωρίζουν για τους Έλληνες πολίτες.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσομοίωση της Βουλής

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		την Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία ως το πολίτευμα της Ελλάδας και να διακρίνουν τη δομή του.	των Ελλήνων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση του κατακερματισμού αρμοδιοτήτων, αναφορικά με τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας, μέσα από τη μελέτη ενός ζητήματος όπως η προστασία των αδέσποτων ζώων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της αποκέντρωσης και της διαβάθμισης της αυτοδιοίκησης. • Να διερευνούν τις υπηρεσίες που παρέχει το κεντρικό κράτος στους πολίτες του και να δίνουν παραδείγματα για τον τρόπο που οι υπηρεσίες αυτές επηρεάζουν τη ζωή των μαθητών/-τριών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτύπωση πάνω στον χάρτη της Ελλάδας με διαφορετικά χρώματα των περιφερειών της Ελλάδας. Στον χάρτη της περιφέρειας, που ανήκει ο τόπος που ζουν, οι μαθητές/-τριες χρωματίζουν τις περιφερειακές ενότητες και τους δήμους. • Σε μελέτες περίπτωσης επιλέγουν το επίπεδο διακυβέρνησης που λαμβάνει τις αποφάσεις. Για παράδειγμα ποιος αποφασίζει για την εκπαίδευση των μαθητών του σχολείου μου; Ποιος αποφασίζει για την καθαριότητα του πάρκου της γειτονιάς μου;
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παρουσιάζουν τη διαδικασία εκλογής του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμά μας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία διαγράμματος ροής που δείχνει τα στάδια μιας εκλογικής διαδικασίας.
	2. Νόμοι και πολίτες	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες. • Να επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους. • Να αιτιολογούν γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχωρισμός των κανόνων από τους νόμους σε κάρτες με εικόνες που αναπαριστούν ανάλογες καταστάσεις αιτιολογώντας τις αποφάσεις. • Μελέτες περίπτωσης εφαρμογής κανόνων και νόμων και διαμόρφωση σεναρίων τύπου «Τι θα συνέβαινε αν...» π.χ. όλοι παραβίαζαν αυτούς τους κανόνες.

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		<p>κανονικότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνεργάζονται στη διαμόρφωση κανονισμών στη δική τους κοινότητα και να επιχειρηματολογούν για την αναγκαιότητά τους. 	
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τη σημασία των νόμων με την οργάνωση της κοινωνίας μας. • Να ονομάζουν τομείς της καθημερινής τους ζωής που συνδέονται με νόμους του κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία καταλόγου με τα χαρακτηριστικά ενός καλού κανόνα. Οι μαθητές/-τριες σχηματίζουν το Δέντρο των Κανόνων της τάξης τους γράφοντας πάνω στα κλαδιά του τους κανόνες που επινόησαν και συμφώνησαν να τηρούν στο δικό τους τμήμα. Εξετάζουν τους κανόνες αυτούς ως προς τα χαρακτηριστικά που αρχικά είχαν διαμορφώσει.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέουν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη. • Να αναλύουν τις βασικές πτυχές του Συντάγματος και τον τρόπο που επηρεάζουν τους πολίτες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα Σύνταγμα για την τάξη μας. Τα παιδιά διαμορφώνουν ένα «σύνταγμα» το οποίο θα προβλέπει και θα διαφυλάσσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν πώς και γιατί επιβάλλονται οι νόμοι και να περιγράφουν τον ρόλο και τις ευθύνες των πολιτών για την εφαρμογή των νόμων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σενάρια τύπου «Τι θα συνέβαινε αν...» κάποιος από τους νόμους του Συντάγματος την επόμενη ημέρα καταργούνταν. «Τι θα συνέβαινε αν καταργούνταν η παράγραφος 1 του Άρθρου 4 του Συντάγματος «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου».
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα ζητήματα διαφθοράς και να υπερασπίζονται θέματα διασφάλισης της διαφάνειας μέσω της λογοδοσίας και της ακεραιότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της διαφάνειας, της ακεραιότητας και της λογοδοσίας από την Εθνική Αρχή Διαφάνειας.
	3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την έννοια της ιθαγένειας, της υπηκοότητας και τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιπαραβολή των εννοιών «έθνος» και «κράτος». • Χρήση των εννοιών «ιθαγένεια» και

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		διαδικασίες με τις οποίες αποκτώνται.	«υψηλότητα» μέσα σε φράσεις και μελέτες περίπτωσης που αφορούν μετανάστες και πρόσφυγες.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράφουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία λίστας με τα δικαιώματά τους ως μαθητές/-τριες και Έλληνες πολίτες. Στη συνέχεια συνδέουν το κάθε δικαίωμα με την ευθύνη που συνεπάγεται.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά. Να εξηγούν τον ρόλο που έχουν οι ίδιοι ως Έλληνες πολίτες στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Τι χαρακτηρίζει τον ενεργό πολίτη;» Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν έναν νοητικό χάρτη με τις ιδιότητες που εκτιμούν ότι χαρακτηρίζουν έναν ενεργό πολίτη. Στη συνέχεια συζητούν ποιες από αυτές τις ιδιότητες μπορούν να αποτυπωθούν στις πράξεις μας ως πολίτες της κοινότητάς μας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έννοια και την αξία του εθελοντισμού. Να διερευνούν τον τρόπο που συνεργάζονται τα άτομα με κοινές αξίες και πεποιθήσεις για να πετύχουν έναν τελικό σκοπό, και να σχεδιάσουν δράση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη ερωτηματολογίου που απευθύνεται σε εθελοντικές ομάδες της τοπικής κοινότητας προκειμένου να διερευνήσουν πτυχές της εθελοντικής εργασίας, όπως κίνητρα, συνθήκες κ.λπ. • Οργάνωση εβδομάδας εθελοντισμού στο σχολείο.
4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να περιγράφουν τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να αποτιμούν την εξελικτική πορεία της Ευρώπης ως μια διαδικασία που συνεχίζει να νοηματοδοτείται ανάλογα με τις συνθήκες και τα δεδομένα της κάθε γενιάς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη των συμβόλων της σημαίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Πλοήγηση στον επίσημο ελληνικό ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καταγραφή πληροφοριών σχετικά με τους στόχους και τις αξίες που διέπουν την κοινότητα των κρατών-μελών, τα σύμβολα, τις γλώσσες κ.λπ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώσουν τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία από τους/τις μαθητές/-τριες του δικού τους διαβατηρίου ως

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας.	Ευρωπαίοι πολίτες. Καταγράφουν σε αυτό τι σημαίνει στην ΕΕ ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα, κανόνες δικαίου, ανθρώπινα δικαιώματα.
		• Να αναγνωρίζουν την πολιτισμική κληρονομιά των διαφόρων χωρών της Ευρώπης ως συμβολή στην κοινή πολιτισμική κληρονομιά.	• Τομείς συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές).
		• Να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την ιδιότητά τους ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να διακρίνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Ευρωπαίων πολιτών μέσα σε μια πολυπολιτισμική ευρωπαϊκή κοινωνία.	• Ανάλυση των δικαιωμάτων των Ευρωπαίων πολιτών όπως αναφέρονται στον «Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και καθεμία παρουσιάζει τα άρθρα μίας ενότητας: αξιοπρέπεια, ελευθερία, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιώματα των πολιτών.
	5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη	• Να υπερασπίζονται τις βασικές αρχές που περιλαμβάνονται στα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως της ελευθερίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης. • Να εκφράζουν τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις στάσεις και τις συμπεριφορές τους. • Να αναπτύξουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες για την πρακτική εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διάφορες καταστάσεις που σχετίζονται με τη ζωή τους. • Να αναγνωρίζουν	• Δημιουργία λεξικού ή μικρού βιβλίου με τις λέξεις-έννοιες που συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα: ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ισότητα, ευθύνη, απαγόρευση των διακρίσεων, καθολικότητα, σεβασμός, συμμετοχή. • Δημιουργία προϋποθέσεων για ένα σχολικό περιβάλλον που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα ως την πρωταρχική αξία της ύπαρξης. Για παράδειγμα τροποποιούν τα παιχνίδια του προαυλίου έτσι ώστε όλοι και όλες να μπορούν να συμμετέχουν, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία και εκείνων που δε μιλούν την ελληνική γλώσσα. • Εορτασμός μιας διεθνώς

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	<p>τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μέσω αυτού να υπερασπίζονται και να σέβονται τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλαμβάνουν δράση για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα. 	<p>αναγνωρισμένης ημέρας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Διεθνής Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου ή η Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων στις 21 Μαρτίου. Διοργάνωση εκδηλώσεων για την επικοινωνία στο σχολείο και στην κοινότητα των αξιών και των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίσουν τον ρόλο των διεθνών οργανισμών στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και ειρήνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση στις ιστοσελίδες των διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και δημιουργία αφισών με στόχο την προβολή των οργανισμών αυτών και του έργου τους.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίσουν την έννοια της παγκόσμιας ιθαγένειας και τα χαρακτηριστικά του παγκόσμιου πολίτη. • Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των στόχων παγκόσμιας σημασίας συνδέοντας τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. • Να υποστηρίζουν τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση σε ιστοσελίδες του ορισμού του παγκόσμιου πολίτη και σύνδεσή της με την έννοια του ενεργού πολίτη. • Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν τις ταινίες ευαισθητοποίησης του ΟΗΕ για τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης . • Δημιουργούν νοητικό χάρτη σε έναν τοίχο της τάξης με αφορμή όσα είδαν και άκουσαν στις ταινίες. Οι μαθητικές ομάδες αναλαμβάνουν να αναπτύξουν τους 17 στόχους. Συγκεντρώνουν φωτογραφικό υλικό και δημιουργούν λεζάντες, τα οποία τοποθετούν στο αντίστοιχο μέρος του νοητικού χάρτη. • Εστιάζουν στον Στόχο 3 «Καλή Υγεία και Ευημερία» και αναλογίζονται την πραγματικότητα με την οποία έρχεται αντιμέτωπος ο στόχος αυτός. Για παράδειγμα, αναλογίζονται τις συνέπειες της πανδημίας του COVID-19 και κάνουν μετάβαση από την προσωπική στη συλλογική και από την τοπική στην

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης	<ul style="list-style-type: none"> • Να καθορίζουν τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην καλλιέργεια των επιστημονικών γνώσεων, στην ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα και στη μετάδοση των πληροφοριών. • Να συμπεραίνουν την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων. • Να προσεγγίζουν κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διακρίνοντας τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιούνται. • Να επιλέγουν την πολλαπλή ενημέρωση και τη διασταύρωση των πληροφοριών. • Να αναγνωρίζουν στη λειτουργία της διαφήμισης την προσπάθεια δημιουργίας πλασματικών αναγκών για καταναλωτικούς λόγους. • Να αναλύουν και να ασκούν κριτική στα διαφημιστικά μηνύματα. • Να εντοπίζουν την ταυτότητα ή τις ταυτότητες και τα κοινωνικά στερεότυπα που προβάλλονται στις διαφημίσεις. 	<p>παγκόσμια διάσταση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγκριτική μελέτη της μετάδοσης μίας είδησης της επικαιρότητας από διαφορετικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. • Συμμετοχή σε διαλογικές αντιπαραθέσεις και συζητήσεις πάνω σε θέματα ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών τα οποία αντλούν από άρθρα εφημερίδων ή περιοδικών. Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα δίνεται η δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να παρουσιάσουν και να αξιολογήσουν αλλά και να διασταυρώσουν πληροφορίες. • Αναζήτηση σε διαφημιστικά στιγμιότυπα διαφορετικών προϊόντων με τις συγκεκριμένες τεχνικές πειθούς που αξιοποιούνται. • Διεξαγωγή έρευνας για τις αντιλήψεις των συμμαθητών/-τριών τους σχετικά με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τη χρήση, την αξία και την επιρροή τους στη ζωή μας.
	7. Ψηφιακός πολίτης και ψηφιακή ιθαγένεια	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ενός λεξικού για τον ψηφιακό πολίτη με

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	<p>ψηφιακού πολίτη και της ψηφιακής ιθαγένειας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν σε ψηφιακά περιβάλλοντα ανοιχτά στη διαφορετικότητα και στην ποικιλομορφία των απόψεων. 	<p>λήμματα ή φράσεις όπως: ψηφιακό, πολίτης, ψηφιακός πολίτης, διαδίκτυο, ασφάλεια και προστασία, ψηφιακή κοινότητα, δικαιώματα και ευθύνες του ψηφιακού πολίτη.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν διάφορα ψηφιακά συνεργατικά εργαλεία για την εκτέλεση των μαθητικών τους έργων και την επίλυση προβλημάτων. Να συμμετέχουν και να δημιουργούν συνεργατικά έργα χρησιμοποιώντας ψηφιακά εργαλεία. Να συμμετέχουν και να επικοινωνούν αποτελεσματικά και με σεβασμό στους άλλους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν συνεργατικούς ψηφιακούς νοητικούς χάρτες, συνεργατικές ψηφιακές ιστορίες, παρουσιάσεις ή χρονογραμμές. Επιλέγουν τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουν ώστε να είναι τα κατάλληλα για το έργο που τους έχει ανατεθεί.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο. Να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο και να προσδιορίζουν την αξιοπιστία τους. Να υπερασπίζονται θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυσης της έννοιας «πληροφορία» σε ένα διαδικτυακό συνεργατικό εργαλείο νοητικής χαρτογράφησης. Εξάσκηση σε αποτελεσματικές και ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο. • Σύγκριση της ίδιας πληροφορίας σε διαφορετικούς ιστότοπους και ανάλυση των χαρακτηριστικών που παρατηρούν.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατονομάζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη. Να συμμετέχουν με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση μελετών περίπτωσης κακής χρήσης του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων από παιδιά της ηλικίας τους. Εντοπισμός των δικαιωμάτων που καταπατώνται και των υποχρεώσεων που αγνοούνται.
	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει διαδικτυακός εκφοβισμός; Πώς αναγνωρίζουμε και

Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο		αντιμετωπίζουν.	χειριζόμαστε καταστάσεις διαδικτυακού εκφοβισμού; Διεξαγωγή δημοσκόπησης στο σχολείο από τους/τις μαθητές/-τριες προκειμένου να συλλέξουν πραγματικά δεδομένα για να μάθουν πόσο διαδεδομένος είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός στη σχολική τους κοινότητα και με ποιο τρόπο τον αντιλαμβάνονται τα παιδιά αυτής της ηλικίας.
---	--	-----------------	---